

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band: - (1751)
Heft: 24

Artikel: Io. Georgii Schelhornii ad celeberrimum lo. lac. Breitingerum epistola,
qua, suum illi consilium de commentariis de vita b. Zach. Conr. ab
Uffenbach [...]
Autor: Schelhornius, J. Georgius
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394707>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 21.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

JO. GEORGII SCHELHORNII

ad Celeberrimum

JO. JAC. BREITINGERUM

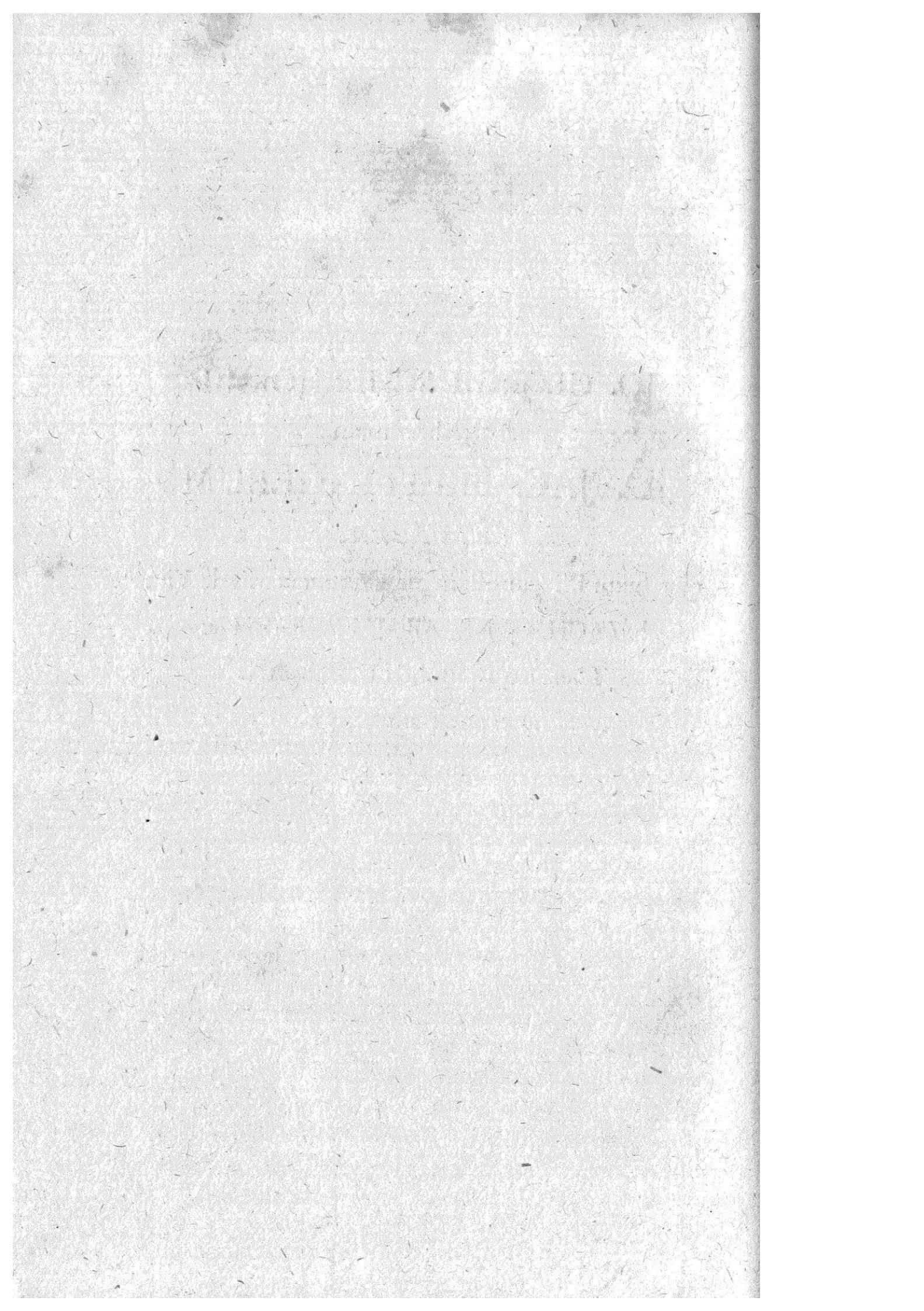
EPISTOLA,

qua suum Illi consilium de Commentariis de Vita

b. ZACH. CONR. AB UFFENBACH ac

Thesauro Epistolico Uffenbachia-

no exponit atque com-
mendat.



Viro Maxime Reverendo atque Celeberrimo
JO. JACOBO BREITINGERO,

*Linguæ Græcæ apud Turicenses Professori Publ. præ-
clare merito, & Collegii Carolini Canonico
Dignissimo,*

Amico honorando

S. P. D.

JO. GEORGIUS SCHELHORNIUS.

Quantus fuerit nostro ævo, literis strenue ope-
rantium Mæcenas ZACHARIAS CON-
RADUS AB UFFENBACH, florentissimæ
Reip. Mæno-Francofurtensis quondam Sca-
binus & Senator inter primarios, cuius in nomine
habemus, quicquid gloriosum esse potest, ipse-
met nosti, Amicissime BREITINGERE! utpote
qui eum patronum expertus es mecum longe fa-
ventissimum. Hunc, cui unice curæ fuit cordi-
que, ut lætissime efflorescerent bonarum litera-
rum studia, si Heroem in toga & Musagetam
summum, si grande sæculi nostri ornamentum,
Germaniæ, dum viveret, Peirescium, eruditæ or-
bis amorem atque delicias vocavero, de tuo alio-
rumque intelligentium suffragio maxime securus esse
potero. Ut reliquas ejus exquisitas virtutes tace-
am, vivit adhuc post fata, & æternum vivet in
omnium bonorum memoria UFFENBACHIUS,
ad juvandas literas natus, ob instructissimam ac
vel ipsis Regibus invidendam Bibliothecam, quam

Nn §

nullis

nullis parcens sumtibus felicissimo successu collegit, & cunctis, illa ad rei litterariæ pomœria provehenda usuris, liberali facilitate patentem esse voluit, e qua commoda in orbem eruditum redundarunt longe plurima. Privatæ vero præser-tim mihi sunt caussæ, quare venerabilis mihi, multis ipsi nominibus æternum devincto, esse de-beat Optimi Mæcenatis memoria. Ne quid enim de aliis voluntatis in me propensiissimæ documen-tis dicam, motiens mihi in certissimum benevo-lentiæ suæ pignus reliquit cimelia, auro & gem-mis pretiosiora, videlicet præter adversaria sua historico literaria, optimæ frugis plena, integrum suum Commercium literarium, quod cum erudi-tissimis nostræ ætatis viris habuit, diaria item iti-nerum, in Saxoniam superiorem pariter ac infe-riorem, sœderati Belgii provincias, & ad toto di-visos orbe Britanos olim feliciter peractorum, schedasque præterea varias, quibus nihil quid-quam carius pensiusque mihi est. Mearum igitur erat paucum, exigere etiam videbatur suprema voluntas Viri, immortalitate dignissimi, ut Com-men-tarios, quos de vita propria egregie inchoa-tos meæ quoque credidit fidei, his aliisque instru-ctus subsidiis pro virium modulo pertexerem. Pridem Patrono incomparabili gratæ devotæque mentis monumentum, quod incredibile ejus bo-nas literas provehendi studium ac tot tantaque in me collata efflagitabant beneficia, statui, deque meo instituto orbem eruditum certiorem feci, in Epistola nempe nuncupatoria A. MDCCXXXVII. d. X. Apr. jam exarata, ac Amœnitatum historiæ eccl. & liter. tomo primo præmissa. Sed, quod non sine justi doloris sensu scribo, mea hactenus moli-

molimina, mea desideria flagrantissima destituit obstetricans bibliopolatum manus, quos omni licet adhibita industria, ut suam mihi addicere velint operam, incassum adhuc rogitavi. Ne itaque ingratii mihi hominis notam, quam abominator, impingat vel praesens, vel futura aetas, cum in irritum ceciderit studium privatim eam in rem ad hanc usque diem impensum, publice jam, Te proxeneta, omnes, qui literis & memoriæ Viri meritissimi bene cupiunt, obsecratos volo, ut honestum aliquem bibliopolam, qui provinciam edendi commentarios illos æquissimis conditionibus suscipiat, mihi conciliare ne graventur. En vero integri operis sciagraphiam. Duobus istud tomis absolvitur, quorum unusquisque, nisi oculorum judicium fallit, quatuor circiter, quæ vocant, alphabetis in quadruplici forma constabit.

Liber I. agit de vita ejus puerili atque scholastica ab A. MDCLXXXIII. quo natus est, usque ad A. MDCXCIV. Liber II. de vita academica a mense Aug. A. MDCXCIV. usque ad exordium A. MDCCIV. Liber III. de vita privata, musis ac bibliothecæ instruendæ dicata ab A. MDCCIV. usque ad mensem Nov. A. MDCCIX. Liber IV. de vita apodemica a mense Nov. A. MDCCIX. usque ad mensem Apr. A. MDCCXI. Liber V. de vita virili, seu conjugalis auspiciis a mense Apr. A. MDCCXI. usque ad A. MDCCXXI. mens. Maj. Liber VI. de vita reipublicæ devota, a mense Majo A. MDCCXXI. ad beatum usque ejus obitum, A. nempe MDCCXXXIV. Liber tandem VII. isque prosopographicus exhibet

bet icona corporis & animi, scilicet peculiarem de corporis habitu & genio, animi moribus & ingenii studiis narrationem. Primum librum ac secundi partem ipsem Vir beatus eleganter concinnavit, ac multa de educatione studiisque puerilibus & academicis utilia pariter ac jucunda illis inseruit. Reliqua mea manu addita ex variis τε μακαρίτα schedis, commercio epistolico, itinerum diariis aliisque monumentis idoneis. In hac autem biographia varia occurritabunt, rei bibliothecariæ, cui per omnem fere vitam deditus fuit, ac historiæ literariæ nostri ævi haud plane nihil lucis, quod sperare licet, fœneratura.

Sed & aliud institutum est, quod Tuò beneficio, Vir Celeberrime! eruditis innotescere optaverim. Videlicet frequens exercuit cum literatisimis nostri sæculi Viris per epistolas UFFENBACHIUS commercium, atque isthac ratione & bibliothecam & doctrinam suam luculenter amplificavit. Nec piguit eum majoris ἀγριβειας gratia primam literarum ab se scriptarum formulam penes se studiose servare, & cum amicorum epistolis ratione temporis habita, in certa volumina cogere, qualia mihi ex legato Mæcenatis præsto sunt unum in folio, & novendecim in quarti ordinis forma, eaque satis spissa, & exquisita eruditione turgida. Complectuntur autem, si nostri etiam Musagetæ responsa ad calculos una voces, supra quinque epistolarum millia. Locuples certe variæ doctrinæ & historiæ præsertim literariæ promptuarium! En vero Tibi plerorumque nomina, quorum epistolæ cum Uffenbachii responsis ad manus sunt, alphabetica serie disposita.

Sunt

Sunt autem Jo. Henr. Ackerus, Simon Joann. Arnoldus, Petr. Frid. Arpe, Christ. Frid. Aymannus, Jo. Jac. Baierus, Jo. Henr. Balthasar, Jo. Henr. Barthius, Henr. Jac. von Bashuysen, Jo. Alb. Bengelius, Jo. Herm. Bennerus, Jo. Ad. Bernhardus, Jo. Frid. Bertramus, Frid. Jac. Beyschlagius, Jo. Jac. Bodmerus, Just. Christoph. Bœhmerus, Ludov. Bourguetus, Jo. Jac. Breitingerus, Jac. Bruckerus, Franc. Ern. Brückmannus, Jo. Georg. & Jac. Burckhaedi fratres, Jo. Steph. Burgermeister, Wolfgang. Paul. Burgermeister von Deyzisau, Jo. Christianus Clodius, Jo. Christoph. Colerus, Gottl. Cortius, Jo. Daniel Cramerus, Matur. Veissier la Croze, Magnus Crusius, Ern. Sal. Cypriani, Jo. Andr. Danzius, Raymundus Duellius, Gabriel Dumontius, Jo. Georg Eckardus, Jo. Georg Estor, Jo. Alb. Fabricius, Rud. Ant. Fabricius, Jo. Leonh. Frærfsen, Jo. Herm. Fürstenau, Jo. Benedictus Gentilott ab Engelsbrunn, Ephraimus Gerhardus, Jo. Matthias Gesnerus, Jo. Ern. a Glauburg, Jo. Zach. Gleichmann, Jo. Wilh. de Goebel, Jo. Dan. Gruberus, Valent. Ferd. de Gudenus, Jo. Tob. Hagelgans, Mich. Gottl. Hanschius, Jo. Christoph Harenbergius, Christ. Frid. Harpprecht, Jo. Adolph. Hartmannus, Theodorus Hasæus, Eberh. Dav. Hauberus, Jo. Michaël Heineccius, Laur. Heisterus, Jo. Jac. Helfferich, Christoph Aug. Heumannus, Christian. Henr. Hiller, Jo. Conr. Hofmannus, Jo. Frid. Homberg, Philibertus Hueberus, Casp. Jac. Huth, Petrus Jænichius, Georg Christianus Joannis, Car. Steph. Jordanus, Jac. Christoph. & Jo. Rudolph Iselii, Jo. Frid. Kayserus, Jo. Dav. Kœlerus, Jo. Petr. Kohlius,

lius, Raymundus Krafft de Dellmensingen, Jo.
 Philipp. Kuchenbeckerus, Christoph. Aug. Læm-
 mermannus, Jac. Lenfant, Frid. Christ. Lesserus,
 Chr. Siegm. Liebe, Jo. Georg Liebknecht, Mich.
 Lilenthal, Val. Ern. Læscherus, Paul. Dan. Lon-
 golius, Jo. Georg. Lotterus, Georg Melch. de
 Ludolf, Jo. Christian Lunigius, Polycarpus Lyse-
 rus fil. Jo. Henr. Majus Pater & Filius, Jo. Casp.
 Malschius, Henr. Wilh. Marschalch, Jo. Jac.
 Mascovius, Jo. Godofr. de Mejern, Jo. Burch.
 & Frid. Otto Menckenii Pater & Filius, Gerh.
 Meuschenius, Lud. Christian Miege, Jo. Henr.
 Mollenbeccius, Jo. Laurentius Moshemius, Jo.
 Jac. Moserus, Jo. Ern. Müllerus, Christian Mün-
 den, Georg Lud. Oederus, Jo. Bapt. Ottius, Jo.
 Georg. Palm, Dominicus Passionei, antehac Ar-
 chiep. Ephesin. & Pontificis Rom. apud Augustiss.
 Rom. Imp. cum facultate Legati de latere Nun-
 cius, hodie Rom. Eccles. Cardinalis, Jo. Wil-
 helm Petersenius, Bernh. Pezius, Car. Frid. Pe-
 zoldus, Christoph. Matth. Pfaffius, Ern. Mart.
 Plarre, Car. Otto Rechenbergius, Jac. Frid. Reim-
 mannus, Euchar. Gottl. Rinckius, Jo. Frid.
 Lib. Baro de Roth, Consil. Imp. Aulicus, Hen-
 ricus II. Comes Ruthenus, Jo. C. Santeroc, Jo.
 Frid. Schannatus, Gottfr. Balth. Schatffius, Jo.
 Georg Scherzius, Christian Schlegelius, Jo. Ja-
 cob Schmaussius, Jo. Andreas Schmidius, Jo.
 Herm. Schminckius, Dan. Schneiderus, Jo. Diet.
 de Schoenberg, Jo. Henr. Schrammius, Jo. Conr.
 & Christian Gottlieb. Schwarzii, Jo. Henr. a See-
 len, Henr. Christian. Senckenberg, Georg Serpi-
 lius, Georg Conr. Siglerus, Jo. Bapt. du Sollier,
 Car. Otto Comes Solmensis, Jo. Wilh. Stein-
 heil,

heil, Jo. Phil. Storrius, Burc. Gotth. Struvius,
 Jo. Jac. Syrbius, Frid. Thom, Gottl. Sam.
 Treuerus, Mich. Bernh. Valentini, Jo. Mich.
 Verdries, Godofr. Vockerodt, Jo. Jac. Wald-
 schmid, Jo. Georg Walchius, Georg Wallinus,
 Imman. Weberus, G. W. Comes de Werthern,
 Jo. Jac. Wiegerus, Christianus & Jo. Christoph.
 Wolfii, Andr. Christoph. Zellerus, Jo. Jac.
 Zimmermannus, Jo. Ehrenfried Zschackwiz. Ex
 tanto autem epistolarum a Vitis celebratissimis
 scriptarum cumulo, ne mihi soli delectamento
 atque usui sint, in certum rei literariæ incremen-
 tum sensim sensimque selectiores, in fasciculos
 redactas, ac meis, sicuti opus fuerit, observa-
 tionibus illustratas, Uffenbachii quoque, ubicun-
 que res efflagitaverit, responsionibus adjectis,
 publici juris facere animus est. Secuturus vero
 exemplum præstantissimorum Virorum Felleri (a)
 Struvii (b) Heumannii (c) Reimari (d) & Uhlii (e)
 epistolas non integras, sed particulas tantum no-
 tabiliores ex iis depromptas exhibebo, præsertim
 cum copia obruar: nonnullas tamen, sicuti vi-
 sum fuerit, inseram totas, cum haud desint, qui
 literas integras, quam earum fragmenta legere
 malint. Ita autem hac in re versabor, ut THE-
 SAURUM EPISTOLICUM UFFENBACHIANUM
 adornaturus, primo omnium literas, per longam
 anno.

- (a) In Monumentis variis ineditis.
- (b) In Actis literariis ex MSS. editis.
- (c) In Poecile.
- (d) In Vita D. Io. Alb. Fabricii.
- (e) In Thesauro epistolico La-Croziano.

annorum seriem ab Optimo Mæcenate ad amicorum suorum principem, Io. Henricum MAJUM, fil. Philologum Giessensem maximi nominis, & ab hoc vicissim ad illum exaratas, ea, qua dixi, ratione aliquot tomis comprehensas in dias luminis auras proferam. Qui hosce Duumvitos incomparabiles, & omnibus doctrinæ numeris cumulatissimos recte novit, facile augurabitur, ingenitem se in iis variæ eruditionis optimæque frugis copiam deprehensurum esse. Utinam ergo aliquis honestus Bibliopola sibi persuaderi pateretur, ut Commercium hoc literarium suis sumptibus excudendum susciperet! Illi sane æquissimas conditio-nes polliceor, ac, ut salivam eruditis lectoribus moveam, quædam hic specimina omnium oculis expono.

JO. HENRICUS MAJUS Fil.

AD Vossii Epigrammata (a) quod attinet, scias velim, ea nondum esse edita, quod partim ex iis, quæ Cl. Fabricius in sua bibliotheca de variis

(a) De Codice hoc anthologico vid. Bibliothecam Uffenbachianam manuscriptam, Partem II. a Io. Henr. Majo fil. adornatam, col. 573. sq. Varia ex illo epigrammata antehac inedita laudatus Majus in lucem protulit in Observat. sacr. Libr. IV. p. 1. 65. 120. 147. 189. Aliam deinde Uffenbachius nactus quoque est manu exarata epigrammatum Græcorum, maximam partem ineditorum, collectionem, ex eaque l. c. col. 574. sqq. copiose descripta haud pauca spe-
nia publici juris fecit.

variis editionibus Florilegii docet, partim, & imprimis ex his, quæ Colomesius de iisdem refert, **conjicio.** Hic enim dans le Recueil des particularitez p. 331. edit. a laudato Dno. Fabricio adornatae, recensens varios Bibliothecæ Vossianæ Codices manuscriptos Græcos, ista narrat: *Un recueil d'Epigrammes Grecques qui ne sont pas dans l'Anthologie, copié par GRUTERUS sur un MS. de la Bibliothèque Palatine, dont il estoit Garde.* Idem Colomesius in Catalogo manuscriptorum Isaaci Vossii p. 860. num. 162. hæc habet: *Anthologia Græca hactenus inedita, a Fr. Sylburgio elegantissime descripta, e Codice Bibliothecæ Palatinæ, quæ postea Vaticanam auxit.* Viden' Vir Generosissime quanti thesauri possessoris factus; talis utique, quo & Palatina & Vaticanana superbierunt bibliothecæ. Componere invicem nequeo, quare priore in loco illam Anthologiam (sive nunc integra sit aliqua, quod non videtur, sed ejus duntaxat pars) a Grutero, at in posteriore a Sylburgio descriptam commemorarit Anglicanæ Ecclesiæ Presbyter. Ad me quod attinet, huic potius quam illi istam gloriam deferre voluerim, utpote quum Gruterum in excutiendis Romanorum magis quam Græcorum scriptis desudasse constet.

Gieſſæ III. Id. Aug. 1713.

ZACH. CONR. AB UFFENBACH.

Accepitissima fuere Biblia vulgari lingua Ebraica Amstelodami MDCLXIX. typis expressa, ob malam, quam in ipsis Iudæi prodidere fidem, contra multorum assertiones de summa scilicet, qua Sacras Scripturas semper tractaverint, atque **Tom. VI.** **Oo** etiam-

etiamnum tractent, reverentia atque religione. Nefaria sane corruptio loci Esaj. VII: 14. ubi pro verbo *Alma* seu virginis substituerunt viraginis seu uxoris juvenculæ, *junge Frau*, pro *Jungfrau* ut alia taceam, ne vere mihi objiciatur illud: *Noctuas Athenas*. Quod vero mireris est, quod Poloniæ Rex IOHANNES III. privilegio non solum muniverit, sed Christiani etiam homines, Amstelodamenses urbis incolæ, sumtus subministraverint, quo in Religionis Christianæ ignominiam ac detrimentum in lucem prodirent. Monitum de Vossii Epigrammatibus grata mente agnosco, auget summopere gaudium meum, quod ob illorum copiam mihi factam conceperam. Quid enim gratius mihi esse possit, quam Cimelium Palatinæ quondam eheu! primo extitisse, dein Vaticanae, atque etiamnum anecdoton esse.

Francof. ad Mœnum. d. XXII. Aug. 1713.

J. H. MAJUS.

MAximas ago gratias pro commentatione de lingua Carchedonia, (a) quam, etsi jam ante legerim possederimusque, vel eo tamen nomine

(a) Digitum haud dubie intendit Majus in Georg. Henrici Sappuhnii commentationem philologicam, qua linguae Carchedonicæ reliquiæ, ab Ac. Plauto Act. V. Sc. I. & II. Poenul. adservatæ, explicantur, & ad dialectum Aramæam referuntur. Lips. 1713. 8. Honorificum de ipso tulit judicium Clar. Chr. Frid. Wilischius in Indice Bibliothecæ Gymnasii Altenburgensis p. 62. his ver-

ne adservabo, quia a te mihi donata est. Non possum, quin meam tibi de illo scripto aperiam mentem. Referri debet ad ea, quae orbem literatum non tam juvant quam onerant; me sane tædio adfecit, simulac vel unicum legeram paginam. Bonus homo vix intelligit, quid sit vetus lingua Punicæ, ubi ejus occurrant reliquæ, num in orbe adhuc sit, quantus fuerit illius ambitus, de quibus tamen omnibus & scribit & loquitur. Multi nempe, quo plus balbutiunt, plus garribunt. Ego tempus aliquod excitandæ e ruderibus linguae Carthaginiensis, nec, ut arbitror, sine fructu, impendi, cujus forsitan participes reddam propediem complures. Recordor Rhenferdium edidisse periculum Punicum, nondum a me visum, quanquam diu quæsitum, quia magno illud mihi adjumento futurum semper judicavi, qui beati viri, quæ scripsit omnia, in deliciis habeo. Quare, si votum meum, Vir summe, adimplere poteris, fac quæso, & ad Tua in me promerita id unicum adde. Cel. Ioh. Alb. Fabricii, communis nostri amici, bibliothecam antiquariam heri nocturno tempore, inter divinæ herbæ fu-

Oo 2 mos,

bis expressum: *Hujus felicissimum ingenium a condiscipulatu mihi jamjam innotuit. Multa enim jam promittebat, cum Misenæ regiis sumtibus mecum aleretur, indolemque, poëeos in primis studiis maxime idoneam, admodum adolescens abhuc ostendebat.* Eruditam vocat hanc Sappuhnii commentationem I. Alb. Fabricius in Bibliothecæ Latinæ Vol. II. p. 8. Recensionem ejus vid. in Supplement. Act. E. iud. Tom. V. p. 421.

mos, volvi. Spirat liber consuetum Auctoris oleum, sed, quod tibi in aurem dico, plus nocebit, quam proderit, non sua quidem culpa, sed legentium abusu. Quum enim de libris antea non nisi multo tempore exercitati homines verba facere, de Scriptoribus cujuscunque generis, & materiis non ubivis obviis disserere, libros etiam conscribere, & alios incitare ad cognoscendam probe descendamque rem litterariam potuerint, utpote quibus lecta fuerant, quæ huc pertinent fere omnia: nunc & pastores, & ludimoderatores, ne quid dicam de semiasinīs, hoc est, negligentibus bonarum litterarum studiosis, ubique Scriptores, antiquitates, monumenta veterum & recentiorum Stentorea voce clamabunt, atque, ubi aliquid scribendum, ad hic indicatos Auctores recurrent, unde fiet, ut ex nonagesimo libro conficiatur centesimus, mors denique vere eruditis adponatur.

Kal. Sept. 1713.

Z. C. AB UFFENBACH.

TRansmissum nuper schediasma ipse nullius pretii, ac ideo etiam nullam ejus in litteris mentionem, feci. Davum non OEdipum se præsttit ejus Auctor, nec reputavit secum, quam ardua res sit, linguam emortuam resuscitare, imprimis cum pauca adeo monumenta ætas reliquerit. Gaudeo igitur summopere, quod tu de restituenda nobis Punica lingua cogites, cum nemo ad id præstandum instructior esse possit, utpote vere ad linguas natus & educatus. En tibi Rhenferdii periculum, quod Bibliopola Batavus, qui
heri

heri advenit, commode attulit. Palmyrenum vocat, quod tu Punicum. Aliud enim non scripsisse scio, & Punicam ac Palmyrenam linguam plane eandem, vel parum discrepantem, ex Thom. Hyde, loco in appendice hujus Periculi adducto, (nimirum de Relig. vet. Pers. p. 524. & 525.) colligo. Faxit Deus T. O. M. ut telam, quam vix exorsus est Vir Celeb. feliciter pertexas. Cum Franequeræ nuper morarer, illumque inviserem, pluribus de ulterioribus conatibus coram egit Vir optimus, quos tamen præmatura heu! nimis mors confregit! Dono quoque mihi dabat egrigias duas inscriptiones Palmyrenas Roma Illustri Cupero transmissas (*a*), ærique incisas, quas, si ad manus nunc essent, una missem. Sed videbis illas quam proxime. Utinam oculis quoque tuis intueri posses ingentem illum Punicorum nummorum Thesaurum, quem Vir Illustris Dn. BAR. RY (*b*) in suburbano suo prope Ultrajectum possidet.

Oo 3

(*a*) A Francisco Blanchino, de quibus vid. Clar. Belgarum ad Ant. Magliabechium, nonnullosque alios Epistol. Tom. I. p. 135. 137. &c.

(*b*) Frequens & honorifica IACOBI DE BAR. RY, qui ex Hispania, Hispali, ubi Consulem Belgicum egerat, redux, incredibilem veterum nummorum, quos nec audivit, nec protulit quisquam, copiam secum extulit, fit mentio in Epistolis clarorum Belgarum ad Magliabechium, Tomo I. p. 100. 107. 117. Tom. II. p. 216. nec non in *Lettres de Critique, d'Histoire, de Litterature, érites à divers Savans de l'Europe par Mons. Gisbert Cuper*, p. 349. 351. 354. &c. Præter alia

sidet. Maxima cum admiratione vidi illum, manibusque ob meam in his, quam lubens agnoscō,

Cuperus ad Io. Clericum de ipso hæc præscribit: *Recte miraris amplissimum Consulem Hispalensem, ad alia longe destinatum, tam eximios progressus fecisse in studio, quod ab antiquis priscique ævi reliquiis nomen habet, & tam egregie nummos veteres explicare. Ego certe itidem in admirationem rapior, cum litteras, quas ad me longas & eo gratiore mittit, examino, & iis ex paupere meo penu aliquid repono. Video enim non absque singulari latitia eum de rebus Hispaniarum veteribus & recentibus, de populorum istorum nummis, de urbibus, de Diis solerter & erudite agere, & subinde mittere animadversiones, quibus licet vetus aliquis auctor fundus factus non sit, tamen ex re ipsa nasci videntur, & mihi ansam præbent penitus in eas inquirendi.* Io. autem Clericus l. c. p. 355. se quatuor primas tabulas numismatum Gaditanorum, aut in Bætica Hispania inventorum quatuor litteris Gallicis explicuisse meminit eas aliquando cum aliis editum iri sperans. Ipsijs vero Iac. de Bary epistolam copiosam, & solers virti acumen insignemque rei numismaticæ peritiam testantem Palæstinæ suæ ex veteribus monumentis illustratæ Libro III. p. 934. sqq. inseruit Hadrianus Relandus. Cæterum Hispaniam, ubi gazas potissimum suas feliciter conquisivit nobilissimus de Bary, nummorum veterum & incognitorum esse feracissimam, testis est omni exceptione major Emmanuel Martinus, inter alia ad Ianum Conduith, Anglum, scribens: *Non miror, eam te isthic nationum antiquorum numismatum copiam, qui sciam, om-*

sco, imperitiam illotis tractavi. Omnes fatentur tantam nullibi eorum copiam, nec in regio Parisiis Cimeliarcho reperiri. O ter quaterque felicem, cui hanc contigit adire Corinthum, tantumque colligere apparatus, cum Consul in Hispania esset. Præstantiores ex his nummis in æs insculpi curavit, has tamen tabellas, quanquam summo earum flagrarem desiderio, habere non potui a Viro cæterum humanissimo, quippe qui exteros serena non solum fronte excipere, ac animum oculosque Numophylacii sui deliciis, sed & corpus pascere ac recreare solet, quod ob loci ab urbe distantiam, penuriamque commode accidit. Si haberem dictas Tabellas, tecum etiam communicarem. Ast summa cum voluptate percepi, alia multa monumenta egregia, quæ Amstelodami intueri licuit, jam publicata esse, quæ tibi & magno delectamento & maximo adjuvamento esse poterunt. Ea nimirum collegit stupendo labore in secundis suis itineribus Vir indefessus, ac priorum, quæ peregit, descriptio-

Oo 4

ne

nem Hispaniam eorum esse fæcundissimam, nihil in ea tam obvium quam veteres nummos, sive vomeri, sive ligoni, sive rastro. Quod tamen fortunæ beneficium indigenarum inscitia corrumpit. Quam insaniam nec Hercules ipse expugnare valeat, qui tot monstra perdonavit. - Eruuntur etiam frequentissime in tota Hispania, præsertim in citeriore, ingentes nummorum quorundam acervi, characteribus ignotis, quos ego Hispanienses appello. - Punica numismata obvia in istis oris. &c. Vid. ejus Epistolarum Librum VII. Tom. II. p. 13. sq.

ne jam defunctus Celeberrimus Dominus LE
BRUYN. (a) Alterum hoc iter præcipue instituit, ut
accuratissimam Persepoleos, in quantum quædam
nobis restant præstantissimæ olim ac famosissimæ
hujus urbis vestigia, descriptionem faceret. Præsttit
hoc non solum, sed & plurima rudera vel lapides
ipsos maximis sumtibus secum attulit, Serenissi-
mo Brunsvicensium Duci jam oblatos, reliquo-
rum vero quos præ mole vindicare nequivit, ele-
gantissimas delineationes, ut summus pictoria ar-
te magister, sibi fecit. Harum elegantiam quidem
perspexi, sed de fide, vel etiam dexteritate Viri,
ut pote elegantiorum, & imprimis harum littera-
rum rudis, nil definio; et si multis verbis eam si-
bi asserere ac deprædicare nobis studebat, quam
improbo labore ac studio litterarum characteres
familiares sibi reddiderit, quo exantlato nullo po-
stea negotio Inscriptiones etiam in altissimis locis
positas, legere ac describere calluerit. Sperabam
optabamque eximiam hujus Itinerarii partem alte-
ram hisce nundinis nobis allatum iri; sed nullus
Bibliopolarum ejus exemplum advexit, quod ip-
sius auctoris sumtibus prodierit. Quæ vero ita
eduntur, Bibliopolarum, uti nosti, invidia pre-
muntur, ideoque his carentum est diu Eruditis.
Verum justas has querelas jam non repeto, sed
ad tuas potius, quas de nuperima in publicum
prolata Bibliotheca antiquaria fundis, accedo.
Probo illas, mitigandas tamen ex parte judicavi,

pace

(a) Conf. Clar. Belgarum ad Magliabechium
Epistol. Tom. I. p. 141. sq. & Lettres de Mons.
Giob. Cuper. p. 25. 117. 298.

pace tua. Licet enim facile concedam tibi, librum illis, qui scribentium ordinem ambiunt, vel potius infamant, animum addere ansamque dare: attamen talium librorum ad Historiam litterariam, librariamque usus tantus est, ut justus ille metus me non absterreat, quo minus optem, ut in omni disciplinarum genere tam copiosi nobis indices extent. Quanquam enim altæ tantæque de scribendi Cacoethe sint querimoniæ, ut gravissimi quidam viri non aliud remedium superesse crediderint, quam si publica auctoritate compesceretur, attamen firmissime mihi persuasum habeo, ab hoc consilio eadem orbi litterario, immo universo damna, quæ Expurgatorii Indices olim intulere, immo interitum ipsum metuendum esse. Ut taceam difficultatem nominandi constitueret Censores. Vix enim in toto terrarum orbe vel unum Aristarchum reperias, qui si vel eruditionem, vel fidem, vel candorem spectes, huic oneri par sit. Quod evidenter demonstrari posset, si hujus loci esset. Scribant omnes. Innumera mundus adhuc ferre potest scripta, immo quam plurimis iisque maxime necessariis caret. Natura sic comparatum est, ut juncta sint mala bonis, modo ne nimis excedat malorum numerus, nec Iolium & steriles dominantur avenæ. Nec desperemus, si augeri zizaniam videamus, & cum prudenti illo Patrefamilias crescere potius una, quam evellere ac omnia perdere sinamus. Sit omnibus libertas, hæc omnium bonorum fons est. Effrœnis paulo est in republica litteraria, decus etiam damnumque parit, fateor. Sed si prematur, interitum affert. E duobus malis minimum elige, nam medium soli beati tenuere. In-

famia cadat in eos, qui malos monstruosque fœtus parturiunt, vel potius abortiunt, damnum vero omne in illos, qui illotas manus obstetricantes porrigunt, vel abortum causant, Typographos Bibhopolasve puto. Eruditi vel ex immensa copia selectum sibi facere norunt, tyronibusque suo judicio succurrere possint, atque in Academiis viros constituant, qui hæc ex professo agant. Ast magnum hic latet iniquitatis & ignorantiae mysterium.

D. Sept. 1713.

J. H. MAJUS.

NEscio, quo fato ad me devenerit Rhenferdii periculum Palmyrenum, quum Periculum ejusdem Punicum rogavissim. Sive vero meæ hoc tribuendum festinationi, nomina fortassis gentium permutanti, sive tuæ benigitati, quæ cum hujus fieri compos nequiverit, illud misit; gratisima tamen mente veneror tuum bene de me merendi studium, quod & indicatione variorum Punicorum gazophylaciorum luculentius comprobatum dedisti. Non video, Vir Summe! qui ex debitorum cumulo me liberem; adeo magna sunt & multa, quæ indies in me confers. Palmyrenum nunc periculum ad te redire jubeo, quo ipso B. auctor me donaverat; cujus inscriptiones binas, Roma illustri Cupero transmissas, si vel inspicere liceret, quantas tibi referrem gratias! nam & nobis Rhenferdius aliquas dedit, typis vero nondum expressas. Quæ de Dn. Barry & le Bruyn narravisti, uti ante hanc inaudita diem fure, ita longe jucundissima, quum & hoc thesau-

ro carendum mihi sit, ad tenebras damnato, nec Belgium, nec Angliam visuro. Bibliothecæ antiquariæ defensionem suscepisti, Vir consultissime: Admitto illam per omnia; sequor judicium, nec ero tibi adversus. Locum utique habet illud Moses: *Utinam vaticinentur omnes!* Verum ut vaticinia debent esse vera ex omni parte, in quibus nihil unquam desideres: ita optandum, ut qui animum ad scribendum impellunt, circumspecte id negotium tractent, quum delicata res sit, adplausum recte sentientium mereri. Ego sic existimo de bibliotheca illa: eruditos juvabit, superficiaria doctrina imbutis inertiae erit nutrimentum, indoctis plane non proderit. Illi gratias habebunt Viro eruditissimo, unum alterumve scriptorem indicanti, non omnibus obvium; isti velut ad Jovis aram eo confugient, ignorantiae quæsituri pallium, multorum scriptorum, quos nec viderunt per vitam, nec alibi, quam eo in libro, legerunt, ostentatione; hi parum de antiquis solliciti, aliena curant. Sed illud scribendi cacoethes, de quo & ipse conquereris, quando e Germania proscribetur? Saxoniam imprimis malum hoc occupavit, & ita quidem, ut nec plures, nec stultiores alibi temere invenias scriptores. Olearios, Rechenbergios, Danzios, Hardios, Buddeos excipio, & nonnullos alias, verum tam paucos, ut annulo inscribi possint. Considera, Vir amicissime! relationes litterarias, quibus nunc abundamus. Quanti putas illas esse faciendas? Nonne & hinc, qui meram sectantur eruditionem, multa hauriunt ad usus proprios? atqui alii etiam indocti & ignavi libros recensitos tam frequenter crepant, ut garrientibus auscultare molestum sit.

Hæc

Hæc est illa pernicies, quæ nobiles & semidoctos invasit, ut ex catalogis sapere discant, non ex libris Auctorum ipsis. Hinc videoas ridiculos homines tam multa de capitibus librorum, de auctoribus, de judiciis, de oppugnatoribus, deblaterare, ut eruditionis te monstrum audire opinaris; quum interea, si accuratius instituas cum locutuleio examen, stuporem & summam omnium inscitiam sit proditurus. Longe, & longe aliter se habet cum illis, qui recte norunt uti libris, non ostendandi, sed discendi, caufsa volvendis revolvendisque. Quorum in censu ut numerandus olim veniam, omnem moveo lapidem, eaque fini attente tuos lustravi Codices, & circumspete, ne vitio dari possit, me illorum imitatum consuetudinem, quibus sat est, obiter vidisse Codicem, nosse in hac vel illa bibliotheca existare membranas, nervum vero & succum negligere.

XIV. ante Kal. Oct. 1713.

Z. C. AB UFFENBACH.

Catalogo Manuscriptorum Hieronymianas meas Lectiones (a) intertexam, una cum aliis, quas ex diligentí omnium codicū meorum collatione varian-

(a) Solenne erat b. UFFENBACHIO, diebus dominicis, peractis sacrīs, lectitatione veterum Patrum, ad pias meditationes viam sibi sternere: qua occasione interdum etiam luculentam aliquam editionem conferebat cum vetusto suæ bibliothecæ Codice MS. enotatis hinc variis lectionibus notabilioribus. Sic insignem Codicem membra-

variantes deprehendero. Stultum enim semper il-
lorum hominum ardorem credidi, qui ob unam
alteramve lectionem, in codice, quo gaudent,
deprehensam, integrum auctorem prelo iterum
atque iterum subjiciunt, seque hoc solo nomine
summos in orbe Criticos reputant. Hinc innu-
meræ illæ auctorum veterum editiones superfluæ,
hinc etiam præstantissimi studii Critici contemnus.
Melius agerent illi, si omnem Lectionum suatum
farraginem paucis foliis inscriberent, cumque aliis
ederent, ut habeant Viri eruditæ, quibus inge-
nium exerceant, meliores inde seligant, optimos
quosvis auctores illis ornent, atque emendent.
O quam multæ etiam egregiæ Lectiones veterum
tam sacrorum quam profanorum auctorum ob
hoc institutum consiliumve neglectum premun-
tur, dum bibliothecarum Præfecti, vel alii etiam
privati possessores præstantissimos Codices suos
vel negligentia, vel inscitia, vel etiam præposte-
ro in hoc studium fastu sibi aliisque inutiles jacere
patiuntur. Perpende, quæso, mecum Vir eru-
ditiss.

neum Augustini de Civitate Dei diligenter compa-
ravit cum Jo. Clerici editione, binos item codi-
ces, quorum unus Gregorii M. Moralia in Jo-
bum, alter ejusdem Dialogos complectitur, cum
præstantissima Monachorum e congregatione S.
Mauri editione, & codicem epistolarum aliorumque
opusculorum Hieronymi, sæculo XIII. in mem-
bran. manu exaratum cum Jo. Martianæi editio-
ne, variasque inde lectiones memorabiliores con-
gessit, de quibus videsis Bibliothecæ Uffenbachia-
næ universalis Tom. III. p. 463.

ditiss. quantus thesaurus ex solius Bodlejanæ Bibliothecæ codicibus elici possit, nisi Proto-Bibliothecarii Hudsoni negligentia ac pertinacia obstaret. Is enim muneri abunde satisfecisse, imo eximie ornasse spartam videri vult, dum tot annis unico scriptori, Thucydidem ejus puto, omni Bibliothecæ cura plane abjecta insudavit, cum hoc, quod supra dixi, potius agendum fuisset. Nefandam hujus insignis Bibliothecæ sortem (ignosce justæ indignationi) satis deplorare nequeo. Inculta plane jacet, nemo ferme tanto thesauro uti frui gestit. Singulis sane diebus per trium mensium spatum illam frequentavi, sed ita me Dii ament, nunquam tot una vice homines in illa vidi, quot numero sunt Musæ, vel saltem artes liberales. De librorum studiosis loquor, nam puerorum, muliercularum, rusticorum hinc inde cursitantium, voluminumque multitudinem per transennas spectantium, mirantiumque cœtum excipio. Quid dicam de Præfectis, de Proto-Bibliothecarii incuria jam dixi, ejusque stupendam in Historia Litteraria, Librariaque, in primis extra Insulam, ultraque maria ignorantiam taceo. Alteri, nomine *Crab*, caput vacuum cerebro est, lepidum alias, dignusque homo, quem ridiculo illo encomio, quo tamen multi serio egregios Viros onerarunt, ornetur, vociteturque Helluo, non librorum tamen, sed præmiorum, quæ ab exteris Bibliothecam hanc invisentibus avide excipit, statimque cauponibus reddit pro liquore, ad guttur colluendum, purgandumque a pulvisculo, qui librorum tractationem velut umbra aut nebula comitari solet. Quamvis non ejus, sed tertii infimique Bibliothecarii hoc sit muneric, ut libros

bros in loculos reponat, quævis in ordinem redigat, atque emundet. Hic Scholaris, ut hic loqui amant, esse solet, atque etiamnum est, nomine Hearne, qui præ reliquis, diligentiam suam non modo scriptis, sed in novo etiam Bibliothecæ Catalogo conficiendo, typis proxime exscribendo probavit: ast quod dolendum, ad exemplum prioris, qui satis jejunus, inconcinnus, erroribusque innumeris scatens est. Talis quoque est index manuscriptorum, qui non solum hujus, sed & totius Angliæ Bibliothecarum codices complectitur. Quantos lapsus in hoc, dum Oxonii, Cantabrigiæ, Londini ipsos codices perquirerem, invenerim, diarium meum monstrare poterit. Integros duos chartæ scapos errorum notationibus complevi indignabundus. Non est hujus loci exaggerare errores, ast ipse nosti, quam supine confessus sit Catalogus. Tribus saltem verbis codices enarrantur, nulla addita mentione, cujusnam sint notæ, cujus ætatis, sintne membranacei, vel chartacei, ne quidem additum cujus formæ. Hæc omnia de potioribus Codicibus diligenter in meos usus annotavi, quantum quidem temporis angustia permisit. Interim optandum esset, ut reliquæ Europæ gentes Anglos sequerentur, talesque indices conscriberent. Quanta Cimelia ex Galliæ, Hispaniæ, Italiæ & nostræ denique Germaniæ Bibliothecis proditura essent! quantum id eruditorum studia promovere posset! Sed hoc piis desideriis adscribendum est. Finem epistolæ, quæ jam jam modum excessit, facerem, nisi tu adhuc rogandus mihi es, velis haud gravatim Indicem rariorum aliquot librorum Hebraicorum texere. Judæus enim, qui nuper codices vendidit, ope-

ram

ram addixit, libros quoscunque e Belgio, Italia, &c. procurandi. Attulit mihi nuper Biblia Hebraica nitidissimis Roberti Stephani typis exarata, porro librum *Rafiel*, de quo Buxtorfius in Bibliotheca Rabbinica ex D. Schwenteri litteris (nam ipse oculis suis nunquam usurpasse videtur) mira narrat hujus libri deliramenta. Acceptus fuit libellus, cum cæteris hujus furfuris reponendus in locum damnatorum. Nunquam credidisse, tot Magicorum næniis orbem eruditum repletum esse, nisi Augustanus quidam Bibliopola Kühtze ejusmodi librorum Indicem (a) plus centum complecten-

(a) Est mihi ille index ad manus, libros magicos quadraginta supra centum complectens, ac sine anni locique nota hoc titulo exscriptus: *Catalogus riariorum manuscriptorum*. Lipsia eum ad Ill. Uffenbachium A. 1727. Henricus Wilhelmus Marschalch transmisit, haecque simul de illo retulit: Alle darinn gemeldte Scripta hat ein gewisser hiesiger Doctor ebedessen bensammen gehabt, und vor 4000. Reichsthaler an den ersten vermögenden Liebhaber verkauffen wollen. Ein Buchhändler, welcher gegenwärtiges Blätgen debiterte, kam auf Veranlassung Herrn D. Löschers darüber in Verantwortung, und dieses letztere musste als confisziert denen Gerichten ausgeliefert werden. Doch bekame der Besitzer von allem zeitlich Wind, so daß er die MSta insgesamt in Sicherheit brachte. Er starb kurz darauf, und vermachte den ganzen Vor- rath an die hiesige Raths-Bibliothec, allwo selbiger bis diese Stunde, wiewol en cachette aufgehoben wird. Miror vero, hunc catalogum, per-

plectentem obtulisset, proque eis, in aurem tibi
dico, quinque millia nummorum, quos florenos
vocamus, exegisset. Sed tanti pœnitere non emo,
vix totidem teruncios pro talibus nugis profun-
dere vellem. Bibliopola Collectorem magni no-
minis Virum asserit, & Catalogus rariorū libro-
rum vocatur. Sed ipse procul dubio corrasor
fuit, glaucoma objiciens, quo facilius emtori
fraudem imponat. Abeat in malam crucem im-
postor, quicunque fuerit, raroisque libros hos sibi
habeat, atque muribus, blattis ac tineis in escam.

Tom. VI.

Pp

Tu,

petuis tenebris juxta cum ipsis libris superstitionis-
simis dignum, in lucem revocasse Herrenstadii A.
1732. Fridericum Roth. Scholzium, bibliopolam
quondam Altorfnum, hoc titulo ipsi præfixo:
*Catalogus rariorū librorum & manuscriptorum magico-
cabalistico chymicorum.* Magis autem miror, edito-
rem nefandam hanc librorum farraginem ceu exi-
miam lectoribus commendare haud dubitasse. En-
eius verba, quæ pristinum possessorem nobis eti-
am cognitum reddunt: Von dieser schönen Samm-
lung rarer Bücher und MSS. war der nun sel.
Herr Samuel Schröer, Doct. & Med. Pract. Lip-
siensis Besitzer, davon er A. 1710. diesen Catalo-
gum in groß quart drucken ließ, um solche an ei-
nen Liebhaber um 4000. Reichsthaler zu überlas-
sen, die ich bey ihm, als meinem hochwerthesten
Freunde und Gönner, öfters gesehen. Ob nun
solche nach seinem Tode, wie ich versichert worden,
in die Königlich - Bohmische und Churfürstliche
Sächsische Bibliothec kommen seye, solches kan
ich nicht gewiß sagen.

Tu, Vir Eruditissime! si, quod jam petii, meliores quosdam Hebræorum libros notares, & mihi & Tibi ipsi officium præstares, nam meum Orientalium apparatus ornares, qui tuis semper usibus patebit. Pretiosa vero nimis opera omittes; reliquorum enim in libros, qui meis studiis inservire possunt, expensorum ratio habenda. At si quosdam præprimis desideres, illos, amabo te, nota, quantovis enim pretio, coëmturus sum, quo meam Tibi inserviendi voluntatem commonstrem. Vale. Dabam Francosurti d.
28. Octobr. 1713.

JO. HENR. MAJUS.

Quæ circa libros tuos manuscriptos mones, diligenter curabo. Catalogum manuscriptorum bibliothecæ tuæ olim edendum diversis Maimonidæ lectionibus, ex aliquo voluminum tuorum ad marginem editionis meæ adscriptis, augere possum, si volueris; nam & ego institutum eorum tecum damno, qui ob unam alteramque variantem voculam longiorem concionant librum, quam sint duo Cæsaris Anti Catones. Idem puto cum adnotamentis faciendum est Golianis; verum de his tu optime judicaveris. Quam suavia sunt, quæ de Hudsono, Crabio & Hearne narras! medius antea mihi ignotus, nunc ad vivum tuo penicillo delineatus, gutture patulo, stomacho sittiente, manu avida, plane monstri instar horrendi. Tertiæ eruditionem non prorsus ignoravi, prioris quoque humanitatem ex iis didici, quæ V. C. Fabricius noster in Bibliotheca Gr. (quo tam loco, non succurrit) retulit. Indicem rario-

rum

rum librorum Rabbinicorum lubens conficiam,
simulac otii aliquid nactus fuero. Vah! quanti
me æstimas. Non satis est tibi, quos habes li-
bros usibus meis committere, sed & quos non
habes, in mei gratiam, simul & librariæ suppel-
lectilis tuæ ornementum, acquirere studes. Nil
habeo, Vir Generosissime! quod tui memoriam
æternitati consecrare posset, nisi publicam priva-
tamque Tui deprædicationem, in qua quam sim
assiduus, mallem ex aliis, quam ex me audias;
leges etiam suo olim tempore. Ego nihil æque
curo, quam tuam mihi gratiam conservare inte-
gram, tibi vero ista adprecati omnia, quæ ge-
nus tuum, virtus & industria merentur. IV. Kal.
Nov. 1713.

JO. HENR. MAJUS.

Intelligo, UFFENBACHI amicissime! gaudio
non tantum me perfundi, sed transfigurari, ut
cum Seneca loquar meo. Magnitudini id tribue
tui erga me affectus, quem augeri indies cupidis-
sime sentio. Vera est amicitia nostra, quam non
spes, non timor, non utilitatis suæ cura divellat,
cum qua & pro qua moriamur. Amplexor te,
amicorum princeps, & veneror, & in oculis fe-
ro, feramque, usque dum lumine oculorum pri-
ver ipse. Magnum est, si recte rem æstimaveri-
mus, amici nomen; quo non obvios omnes com-
pellare decet, sed quos in societatem honesta cu-
piendi par voluntas trahit. Quare cum eo me ad-
feceris honore, gratias tibi habeo maximas, datu-
rus operam, ut nec amico, nec amicitia te de-
stitutam conqueri possis. Tunc, inquis, tam

magnifice amici nomen & amicitiae laudas, tunc illo decore superbis, quum ne minimam quidem amicorum officii partem fueris exsecutus, multus in promittendo, in praestando nullus? Bona verba, quæso, meum delicum! Pollicitus sum, fateor, me proxima occasione ad te daturum litteras, neque pollicitus modo sum, reapse etiam præstiti. Ante octiduum, hoc ipso Veneris die, epistolam ad te, dulcissime amice! exaravi, tibi non redditam, sed mihi Francofurto remissam, singulari quodam casu. Quum enim Raumbur-gerianis litteris inclusissem tuas, accidit, ut illo legente, quæ ipse scripseram, catellus, eo inscio, epistolam de mensa clam sumtam, virulento den- te laceraverit, fragmentis quibusdam tristibus, quæ ejus effugerunt sævitiam, relictis, mihiique, veluti viva caninæ rabiei indicia, transmissis. In- dicaveram illis, quid de duobus libris a Judæo emtis, sentirem. Quantum litterarum ductus male scribentis Hebræi adsequor, unus, & is qui- dem manuscriptus (ita suspicor) preces continet Judaicas, quas inter existare dicitur integra, quæ contra Christiani nominis gloriam est directa, & quam in aliquo pariter antecedentium manuscri- ptorum tuorum observavi. Alterum volumen tres complectitur libros, in quorum uno divinan- do negotium mihi fecit imperitia Judæi tui, egre- gii procul dubio Rabbini, & rectoris Academiæ Pragensis (hoc enim ignorantia ejus dudum me- ruit) magnifici. Is enim ridicule titulum libro dedit זיהלה חכמה quod est, *timor Sapientiæ*. Id vero quid sibi velit, ignoro. Scribendum enim unica mutata littera תחלה חכמה initium Sapientiæ. Et sane hic liber una cum aliis, ab olente Apella tuo

tuo adscriptis, prodiit Veronæ 1647. 8. tibi autem recentior, ut memoras, contigit editio. Bonus quidem liber est, neque tamen tanti æstimandus, quanti a Judæo laudatus, qui tot verborum phaleris ea tibi de causa forsitan commendavit, quia prior ille, & qui in fronte voluminis legitur *Sepher Cerithus* modos docet explicandi sterquilinum Talmudicum, Gemaram cumprimis, elegantes, acutos, divinos, nihil supra. Humanæ eruditio & ingenii apex habetur illa interpretandi facultas, ad quam excellentium Christianorum ingenia acutissima penetrare non possint, ne Lockii quidem, aut Leibnitii, aut quicquid vel Germanici est acuminis vel exteri. Ego itaque non magni facio illud scriptum; majori apud me interpretio est volumen illud alterum manuscriptum, vel ea de causa adservandum diligenter, quod novum perfidiæ præbeat & calumniarum Judaicorum argumentum, a quibus etsi purgare sese in hoc negotio conentur versuti Ebræi, convicti tamen sunt dudum. Hæc quoad summam epistolæ meæ dilaceratæ.

Postridie Kalend. Martii CICCCXIII.

Z. C. AB UFFENBACH.

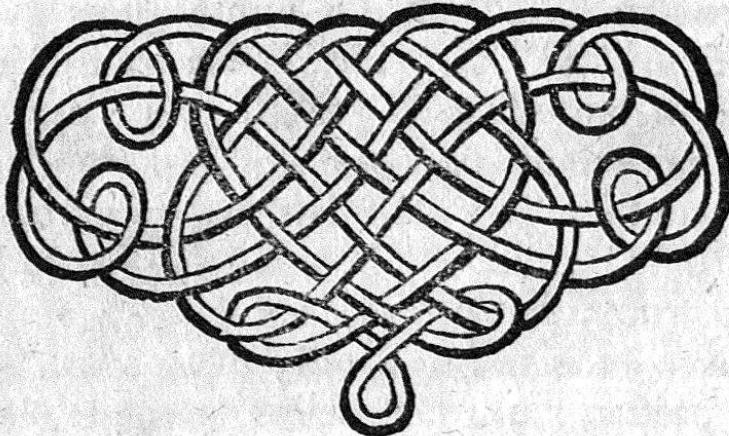
Indignatus sum sine supercilie tamen atque rancore, sed exorrecta potius, & ad risum explicata fronte, catello, quod tuas serratis rabidisque dentibus suis lacerando, illis me non solum spoliaverit, sed posteriorum etiam tuarum desiderium tam diu frustraverit. Bucceam Thessalicam cibi, cui præ aliis inhiare solet, petulanti non invidissem, si salvas Tuas reliquisset; maluissem

etiam ut Molossus meus Britannicus, in Belgio ut liberos meos equi instar curru vehat, edoctus, leporem de veru, pro sua, qua unice pollet scil. sagacitate venatus fuisset, quam quod catellus iste tuis me orbasset leporibus. Hebescant illi a facinorosis morsibus dentes, vel nisi jam dum feralam expertus fuerit, virgarum pro meritis afficiatur suppicio. Ad seria nunc pergerem, nisi tui, amice mellitissime! joci de mascula procreanda sobole indulgere hilaritati facerent. Præter illum, quem tu nominasti, Cardanum, plurimos ex instituto tradidit modos Hispanus quidam, (a) cuius libellus Morhofio ob elegantiam laudatus superrime in Saxonia recusus fuit. Sed ut recte mones, steriles omnes sunt artes, quas illi docent, nisi casus vel propitia saveat Lucina. De istis igitur haud sollicitus, divinæ omnia relinquam providentiæ. Quod tu autem, amice dilectissime! spretis veneris illecebris, Minervæ, Musisque te devoveris, non inconsulte fecisti. Idem sane mecum constitueram, eoque animo in Angliam quoque transmigraveram, ut fixas Oxonii sedes quærerem, castoque Pieridum connubio fruerer. Aliter tamen divino, quod placido regit

(a) Janus videlicet Huartus, cuius liber *Examen des ingenios para las scientias* Barcinone A. 1607. in oct. editus, ex Hispanico in Latinum sermonem translatus ab Æschatio Masore, sub titulo: *Scrutinium ingeniorum* Jenæ A. 1663. prodiit. In illo præter alia modum tradere non dubitavit, quo parentes gignere possint filios sapientes, ac ad litterarum studia idoneos.

git omnia nutu, visum fuit Numini, uxoremque obtulit, quam certo sciebam, & me & Musas meas pari amore complexuram, eandemque mihi sine Zelotypia, aut livore concessuram dulce, quod a teneris cum illis habui, commercium. Quo de nisi fuisset certissimus, (quasi scilicet in ipsis matrimonialibus Tabulis cautum de hoc esset,) nunquam sane ad aleam hanc subeundam adduci potuissem. Probe enim mihi cognitum erat, quam multa necessarium hoc malum incommoda comitari, quamque pernitiosum Litteratis, Aonidibusque invisum esse soleat matrimonium. Habet sane conjugium voluptates suas, affert delectationem liberorum, si bonae frugis evadant, procreatio; ast quam incerta harum fruitio, dubiaque maxime spes est. Et si probe perpendas, nullae vel exiguae sunt præ illis, quas dulcis cum Masis consuetudo creat. His tu perfruere, amice dilectissime! ac in sinu lætare. Nulos te liberos suscepturn, ne doleas, sed quantis molestiis, quantisve curis te liberatum, perpendas. Librarii tui partus, quos tam bellos, tamque elegantes enixus es, quosve tanta facilitate, tantave voluptate edes in posterum, liberorum vices præstabant, æternum tecum victuri, nomenque tuum ad immortalitatem consecraturi. Sed quo delabor? Vides, Amice charissime! dum tecum mihi res est, a loquacitate temperare mihi nequeo. Ast vitium hoc aliis videatur, inter familiares affabilitas, quæ virtutes inter numeratur, reputatur, veræque amicitiæ, ut oratio index mentis aliis dicitur, character. Francof. MDCCXIV. d. X. Mart.

Hæc speciminis loco sufficient, quæ Tu, Vir
amicissime! æqui bonique consules, meumque
institutum de meliori pro benevolo Tuō in me
affectu Tibi commendatum esse sines. Vale,
BREITINGERE Celeberrime! ac favente Lucina
in præstantissima Tua τῶν 'O. editione quinto vo-
lumine locupletanda & illustranda rei sacræ bono
utere, meque Tibi addictissimum amare perge.
Dabam Memmingæ A. O. R. MDCCLII. pridie
Cal. Febr.



DIS-